

IDENTITY ISSUES OF THE LEBANESE MARONITE COMMUNITY

Bahlul Nuri¹

UDC: 323.1(569.3):327(569.3)

LBC: 66.3(5Leb):66.4(5Leb)

HoS: 69

DOI: 10.33864/2790-0037.2025.v6.i2.157-163

Keywords:

Lebanon,
Maronite community,
Identification,
Foreign policy,
Priority,
Arab world,
Confession,
Syria

ABSTRACT

Lebanon occupies an important place in the processes taking place in the Middle East today. It is no exaggeration to say that the struggle of Israel with the Palestinian Arabs has engulfed the entire Arab and Muslim world. Lebanon, like other Arab countries, is going through the most difficult period in its history. But it was not always so. There were times when peace and security reigned in Lebanon, since the Lebanese people were not homogeneous in their composition. People of different nationalities and religions lived here. This diversity of the population played an important role in shaping the main characteristics of today's Lebanon. A deep study of the historical development of the various communities existing in Lebanon helps to understand the realities of today's Lebanon. In this regard, the presented article deserves attention. The article examines the problems of identification of the Lebanese Maronite community. The author gives a brief description of the main conceptual approaches to the identification of the Maronite community. Particular attention is paid to the changes that have occurred in Lebanon's foreign policy over the past decades.

¹ Researcher of "AcademyGate Publishing" (ISNI: 0000000514175052); Baku, Azerbaijan

E-mail: bahlulnuri@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0009-5377-7482>

To cite this article: Nuri, B. [2025]. Identity Issues of the Lebanese Maronite Community. *History of Science journal*, 6(2), pp.157-163.

<https://doi.org/10.33864/2790-0037.2025.v6.i2.157-163>

Article history:

Received: 24.02.2025

Accepted: 03.06.2025

Copyright: © 2025 by AcademyGate Publishing. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the CC BY-NC 4.0. For details on this license, please visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

LİVAN MARONİ İCMASININ İDENTİFİKASIYA PROBLEMLƏRİ

Bəhlul Nuri¹

UOT: 323.1(569.3):327(569.3)

KBT: 66.3(5Liv):66.4(5Liv)

HoS: 69

DOI: 10.33864/2790-0037.2025.v6.i2.157-163

Açar sözlər:

Livan,
Maroni icması,
İdentifikasiya,
Xarici siyasət,
Prioritet,
Ərəb dünyası,
Konfessiya,
Suriya

ANNOTASIYA

Livan bu gün Yaxın Şərqdə gedən proseslərdə mühüm yer tutur. İsrailin Fələstin ərəbləri ilə mübarizəsi bütün ərəb və müsəlman dünyasını öz ağışına alıb desək heç də mübaliğə etmirik. Hazırdı digər ərəb ölkələri kimi Livan da tarixlərinin ən çətin dövrünü keçirirlər. Amma bu həmişə belə olmamışdır. Livanda sülh və əmin –amanlığın mövcud olduğu zamanlar da olmuşdur.çünkü Livan xalqı öz tərkibi baxımdan heç də yekcins olmayıb. Burada müxtəlif millətlər və konfessiyalara malik əhali yaşayıb. Əhalinin bu rəngarəngliyi elə bu günkü Livan əsas xüsusiyyətlərinin formalaşmasında mühüm rol oynayıb. Livanda mövcud olan müxtəlif icmaların tarixi inkişafının dərindən tədqiq etmək bu günkü Livan reallıqlarını dərək etməyə yardım edir. Bu baxımdan təqdim olunan məqalə diqqətəlayiqdir. Çünki məqalədə Livan maroni icmasının identifikasiya problemləri nəzərdən keçirilir. Müəllif maroni icmasının identifikasiyasına əsas konseptual yanaşmaların qısa xarakteristikasını təqdim edir. Livan xarici siyasətində son onilliklərdə baş verən dəyişikliklərə xüsusi diqqət yetirilir.

¹ “AcademyGate Publishing”-in tədqiqatçısı (ISNI: 0000000514175052); Bakı, Azərbaycan

E-mail: bahlulnuri@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0009-5377-7482>

Məqaləyə istinad: Nuri, B. [2025]. Livan maroni icmasının identifikasiya problemləri. *History of Science jurnalı*, 6(2), səh.157-163.

<https://doi.org/10.33864/2790-0037.2025.v6.i2.157-163>

Məqalənin tarixçəsi:

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 24.02.2025

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 25.03.2025

Çapa qəbul edilmişdir: 03.06.2025

ПРОБЛЕМЫ ИДЕНТИЧНОСТИ ЛИВАНСКОЙ МАРОНИТСКОЙ ОБЩИНЫ

Бахлул Нури¹

УДК: 323.1(569.3):327(569.3)

ББК: 66.3(5Лив):66.4(5Лив)

НоS: 69

DOI: 10.33864/2790-0037.2025.v6.i2.157-163

Ключевые слова:

Ливан,
Маронитская община,
Идентификация,
Внешняя политика,
Приоритет,
Арабский мир,
Исповедь,
Сирия

АННОТАЦИЯ

Ливан занимает важное место в процессах, происходящих сегодня на Ближнем Востоке. Не будет преувеличением сказать, что борьба Израиля с палестинскими арабами охватила весь арабский и мусульманский мир. Ливан, как и другие арабские страны, переживает самый трудный период в своей истории. Но так было не всегда. Были времена, когда в Ливане царили мир и безопасность, поскольку ливанский народ не был однородным по своему составу. Здесь жили люди разных национальностей и вероисповеданий. Это разнообразие населения сыграло важную роль в формировании основных характеристик сегодняшнего Ливана. Глубокое изучение исторического развития различных общин, существующих в Ливане, помогает понять реалии сегодняшнего Ливана. В этом отношении представленная статья заслуживает внимания. В статье рассматриваются проблемы идентификации ливанской маронитской общины. Автор дает краткую характеристику основных концептуальных подходов к идентификации маронитской общины. Особое внимание уделено изменениям, произошедшим во внешней политике Ливана за последние десятилетия.

¹ Исследователь в AcademyGate Publishing (ISNI: 0000000514175052); Баку, Азербайджан

E-mail: bahluhnuri@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0009-5377-7482>

Цитировать статью: Нури, Б. [2025]. Проблемы идентичности ливанской маронитской общины. *Журнал History of Science*, 6(2), с.157-163.

<https://doi.org/10.33864/2790-0037.2025.v6.i2.157-163>

Copyright: © 2025 by AcademyGate Publishing. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the CC BY-NC 4.0. For details on this license, please visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

История статьи:

Статья поступила в редакцию: 24.02.2025

Отправлена на доработку: 25.03.2025

Принята для печати: 03.06.2025

1. Giriş

Ərəb dünyasındakı son dərəcə müxtəlif etno-konfessional vəziyyəti sadə “ağ-qara” sxemlərə çevirmək olmaz. Bu ifadə problemin coğrafiyadan (toponimiya) başlayaraq, həm icma daxilində qəbul edilən (endokonfessional), həm də xaricdə mövcud olan (eksokonfessional) dini icmaların (konfessional) adları ilə bitən bütün aspektləri üçün doğrudur.

Gəlin bu problemi mürəkkəb etno-konfessional tarixi ilə coğrafi Suriyanın (əş-Şam) bir hissəsi kimi Livan timsalında nəzərdən keçirək; Maroni icmasına xüsusi diqqət yetirəcəyik.

Qədim dövrlərdən bəri "Livan" sözü yalnız Livan dağ silsiləsini (Livan dağı) - Böyük və ya Böyük (coğrafi) Suriyanın bir hissəsini ifadə edirdi, bura bütün Şərqi Aralıq dənizi, həmçinin Şərqi Levant kimi tanınırdı. Yalnız Birinci Dünya müharibəsindən sonra Fransanın mandatı altında Livan müasir inzibati və siyasi sərhədlər əldə etdi. Nisbətən kiçik ərazisinə baxmayaraq, Livan Böyük Suriyanın unikal hissəsidir və ərəb məşriqinin etno-konfessional vəziyyətinin mürəkkəbliyini aydın şəkildə əks etdirir. Maroni etno-konfessional icmasının nümunəsindən istifadə edərək bu mənzərənin formalaşmasını izləməzdən əvvəl konfessionalizm və ya konfessional proporsional təmsilçilik prinsipinə əsaslanan müasir Livanın unikal siyasi sistemini qısaca xarakterizə etmək lazımdır.

2. Ərəb dünyasındakı etno-konfessional durum

1926-cı il Konstitusiyasının 95-ci maddəsində, 1943-cü il Milli Paktı və 1989-cu il Taif razılaşmasında təsbit olunmuş bu sistem hökumət vəzifələrinin xristianlar və müsəlmanlar arasında bərabər bölüşdürülməsini nəzərdə tutur, hər bir din icmasına hökumətdə əsas vəzifələr və parlamentdə müəyyən yerlər verir. Belə ki, Livan parlamentində birbaşa 5 il müddətinə seçilən 128 deputat var. 64 deputat müsəlmandır (27 sünni, 27 şiə, 8 druz, 2 ələvi), 64 deputat xristiandır (32 maroni, 20 erməni apostol kilsəsinin nümayəndəsi, 7 pravoslav, 2 erməni katolik, 1 melkit katolik, 1 protestant, 1 – öz istəyi ilə). Yalnız maroni xristian prezident ola bilər, o, parlament tərəfindən 6 il müddətinə seçilir. Parlamentin təklifi əsasında prezident hökuməti konfessional-proporsional prinsip əsasında formalaşdıran baş naziri (sünni) təyin edir. Parlamentin sədri şiə olmalıdır. Öz kvotaları ilə konfessionalizm digər yüksək dövlət vəzifələrinə də aiddir.

Aydındır ki, belə bir şəraitdə rəsmi siyahıyaalma aparmaq son dərəcə ağırlı siyasi işdir. Livan dini icmalarının sayına dair bütün təxminlər 1932-ci il siyahıyaalmasının nəticələrinə əsasən qeyri-rəsmi və təxminidir. 29% - maronilər, 10% - yunan pravoslavları, 6,3% - yunan katolikləri, 6,2% - ermənilər, 2,2% - digər xristian konfessiyalarının nümayəndələri, 45,3% - müsəlmanlar (20,8% - sünnilər, 18,2% - şiələr, 6,3% - druzlar); 1%-i digər dinlərin ardıcılardır.

2015-ci ilin hesablamalarına görə, müsəlmanlar əhalinin təxminən 59,5%-ni (27% sünni, 27% şiə, 5,6% druz), xristianlar təxminən 40,5%-ni (21% maronilər, 8% - yunan pravoslav, 5% - yunan katoliklər, 6,5% - digər xristianlar) təşkil edir, az sayda yəhudilər, bəhailər, buddistlər və hindusların nümayəndələri var. Beləliklə, Livandakı ən böyük xristian icması hələ də maronilərdir.

Livan maronilərinin tarixi Maroni Kilsəsinin tarixindən ayrılmazdır. Bu sıx əlaqə maroniləri digər Yaxın Şərq konfessional qruplarından, xüsusən də mədəni, sosial və siyasi ambisiyaları ilə fərqləndirir. Adi bir maroni əmindir ki, onun icması başqalarına bənzəmir, onun dindaşları özünəməxsus tarixə və xüsusi tarixi-mədəni missiyaya malik ayrıca bir xalq təşkil edir. Belə etno-dini kimlik istənilən etno-konfessional qrupa (məsələn, druzlara) xasdır və maronilərə münasibətdə buna bəzən maroniizm də deyirlər.

Maronilərin etnik mənşəyinə dair bir neçə versiya var. Onların bəlkə də ən geniş yayılmışı finikayalı ideyasıdır ki, o, müasir livanlıların əksəriyyətinin qədim finikiyalı mənşəyində ısrar edir. Livanlılar arasında sonradan ərəb etnik elementinin üst-üstə düşdüyü

Finikiya substratının mövcudluğunu inkar etmək çətindir. Bununla belə, bir çox maronilər üçün finikiyaçılıq onların mənşəyinin müstəsnalığını vurğulayan və maroniləri Yaxın Şərqi ərəb dünyasından fərqləndirən bir ideologiyaya çevrilmişdir. Livan kimliyinin mənşəyini ölkənin aparıcı rol oynadığı bir dövrə aid etmək olar.

3. *Livanda etnik vəziyyət*

Müasir maroni alimi, Əbbud Bulos Nüman, maronilərin Finikiya mənşəli versiyası üzərində ətraflı dayanaraq xatırladır ki, “Finikiya Suriyası” inzibati vahidi hələ eramızın 194-cü ilində ayrılıb. 4-cü əsrdə “Sahil Finikiyası” və “Livan Finikiyası”na bölünüb. Birincisi, demək olar ki, bütün müasir Livanın və Anti-Livan silsiləsinin cənub hissəsini əhatə edirdi: Antarados, Arados, Botris, Byblos, Berit, Porfireon, Sidon, Racle, Paneas şəhərləri; ikincinin paytaxtı Dəməşqdə idi və Heliopolis, Laodikiya, Abilae, Bekaa Vadisi və Palmiradan şərqdəki bölgə şəhərlərini əhatə edirdi. Naaman vurğulayır ki, Arados və Antarados (Suriyanın Tartus şəhərinin rayonu) istisna olmaqla, müasir Livan bütün sahilyanı Finikiya ərazisini və Livan Finikiyasının bir hissəsini - Heliopolis (Baalbek) və Bekaa vadisini tutur.

Finikiya mənşəyi tezisi maronilərin Livan dağlarında və daha sonra Fransa mandatı altında yaradılmış Böyük Livan əyalətində hökmranlıq iddialarını əsaslandırırdı. Onların fikrincə, məhz maronilər öz xüsusi ibadət dili, məişət və kilsə adət-ənənələri ilə finikiyalıların bilavasitə törəmələri olan livanlıların kimliyinin təminatçısıdır.

Şərqi Aralıq dənizində öz təsirlərini gücləndirməyə çalışan Fransız hakimiyyət orqanları Livan Finikiyasını ideyasını təşviq edirdi. Belə ki, 1920-ci il sentyabrın 1-də Böyük Livan dövlətinin yaranması ərafəsində general A. Quro onun Finikiya mənşəyini vurğulamışdı: “Ölkənin qüdrətinin həmişə məskən saldığı bu əzəmətli dağların ətəyində hələ də azadlığının alınmaz qalası olaraq qal, finikiya, Yunanıstan və Roma triremlərinin xatirəsini yaşadan bu dənizin sahilində <...> Mən Fransa Respublikası hökuməti adından Böyük Livanı təntənəli şəkildə salamlayıram.” [Phoenicia]

Maronilərin etnik mənşəyinin başqa bir ümumi versiyası onları IV əsrdə Suriyanın dağlıq bölgələrində məskunlaşmış döyüşkən xalq olan mardailərlə əlaqələndirir. B.e. 7-ci əsrin sonunda onlar oradan Kiçik Asiya və Peloponnesə sürgün edildi. Bu haqda məlumat Teofanın “Xronoqrafiyası”nda və İmperator Konstantin Porfirogenitin iki əsərində (“Bir imperiyanın idarə edilməsi haqqında” və “Mərasimlər haqqında”) yer alır.

Məlumdur ki, müsəlmanlarla müharibələrdə Bizans İmperiyası bizans-ərəb sərhədində və ya müsəlmanların arxa cəbhəsində xristian dəstələrinə arxalanırdı. Bizans mənbələri bu xristianları mardaitai, Suriya mənbələri isə marada adlandırırlar. Müsəlman ərəb tarixçisi əl-Bəlezuri (IX əsr) döyüşkən Cəracim haqqında yazır; Mənbicli ərəb-xristian salnaməçisi Aqapi (Mahbub) (X əsr) – Livan dağlarında fəaliyyət göstərən haranikalar haqqında məlumat verir [Родионов, 1973, с.134].

4. *Livandakı etno-konfessional vəziyyət tədqiqatlarında*

Dinşünas Henri Lammens ərəb müəlliflərinin “cəracimə”sini suriyalıların “marada”sı ilə eyniləşdirməyi mümkün saymışdır [Lammens, 1902]. Bununla belə, “Mardaita – Marada – Cəracim – Maronilər” identifikasiyası tutarlı dəlillərlə dəstəklənmir və dəfələrlə inandırıcı elmi tənqidlərə məruz qalıb. Buna baxmayaraq, demək olar ki, bütün maroni ədəbiyyatı tərəfindən qəbul edilir və bugünkü maronilərin əksəriyyəti üçün danılmaz bir həqiqətə çevrilmişdir. Mənbələrdə adı çəkilən müxtəlif xristian qruplarını eyniləşdirmədən, maroni icmasının təkcə Finikiya mənşəli avtohton Livan əhalisinin Suriyanın şimalından gələn aramilərlə birləşməsi əsasında yaranmadığını iddia etmək olar. İcmanın formalaşmasında bir çox digər fərqli etnik elementlər - salnamə müəlliflərinin “Xaranika” adlandırdıqları “Cəracimə”, “Mərdailər” (ehtimal ki, İran və ya Anadolu mənşəli), “Qharqumaye” və s. –

müxtəlif vaxtlarda Livan dağlarında sığınacaq tapmış xristian qrupları iştirak etmişlər. 7-ci əsrdən sonra "Mardaites" adına artıq rast gəlinmir.

"Marada" etnonimi həm də müasir dövrdə maroni siyasi partiyalarından birinin adına çevrilmişdir. Maraqlıdır ki, "Marada Hərəkatı"nın ideoloqları mardailərin mənşəyi ilə bağlı bir qədər fərqli versiyaya inanırlar: "Onlar (Mardailər və ya Maradalar) Kənanlılar, Amorilər, Aramilər və digər etnik qrupların etnik qarışığı idilər və adlarını Mardo tanrısından götürmüşlər ("güc sahibi" kimi tərcümə olunur). Çox sonralar bu sözün "nəhənglər" və ya "üsyancılar" kimi şərhləri ortaya çıxıb. Bəzən "Cəracimə" sözü sinonim kimi işlədilir, lakin bu, yalnız Hələb yaxınlığındakı dağlıq ərazidə (xüsusən də Əl-Luqqam zirvəsi) Cərcumə dağında yaşayan Mardailəri nəzərdə tuturdu." [Ismail, 1955] Yuxarıdakı şərhdə özünüidentifikasiyanın dini əsası mənşənin qədimliyinə qurban verilir.

5. Nəticə

Cahiliyyə dövrünün büt-pərəstlik mərhələsi və ya "cahilliyə"yə istinad olduqca başa düşüləndir: maronilər öz icmalarının avtoxtoniyasını, Livan torpağındakı yaşayış yerlərinin orijinallığını müdafiə etməlidirlər. Bu arqument ilk növbədə sayı artdıqca təsiri güclənən Livan müsəlmanlarına ünvanlanıb. O, həmçinin ərəb olmayan ("əslində livanlı") və orijinal xristian ortodoksallığı ilə bağlı özlərini elan edən doktrina sayəsində maronilərin aparıcı rola sahib olduqları regionun xristian icmalarına da yönəlib.

Lakin maronilərin mənşəyi yuxarıdakı nəzəriyyələrin heç birinin çərçivəsinə sığmır. Bərəkətli Aypara ərazisində xalqların çoxsaylı köçləri, işğal kampaniyaları, dağıdıcı müharibələr, Kiçik Asiya, İran yaylası və Ərəbistan ərazilərindən köçərilərin basqınları bizi inandırır ki, Livan dağlarının, eləcə də digər bölgələrin sakinləri Levantanın bir sıra etnik qruplarının nəsiləridir. Buna baxmayaraq, konfessiyalardaxili nikahların çoxəsrlik təcrübəsi və maronizm stereotiplərinin nəsil-dən-nəslə ötürülməsi maronilərin etno-konfessional bir icma kimi qorunub saxlanmasına və möhkəmlənməsinə kömək edir.

6. REFERENCES

1. Balibar, É., & Wallerstein, I. (2003). *Race, nation, class. Ambiguous identities* (D. Skopin & B. Kagarlitsky, Eds.). Moscow: Logos-Altera; Esse Homo. (in Russian)
2. Wallerstein, I. (2006). *World-systems analysis: An introduction* (N. Tyukina, Trans.). Moscow: Territory of the Future. (in Russian)
3. Kazzi, F. (2003). *The experience of impossible relationships: From Michel Aflaq to Michel Aoun*. Beirut, 299 p. (in Russian)
4. Müller, D. (2015). *Reason, religion, democracy*. Moscow: Mysl, 560 p. (in Russian)
5. Petkovich, K. D. (1885). *Lebanon and the Lebanese: Essays on the current condition of the autonomous Lebanese governorship in geographical, ethnographic, economic, political, and religious respects*. St. Petersburg, p.226. (in Russian)
6. Rodionov, M. A. (1982). *The Maronites of Lebanon: From the ethno-confessional history of the Eastern Mediterranean*. Moscow, 26–28. (in Russian)
7. Rodionov, M. A. (1982). *The Maronites: From the ethno-confessional history of the Eastern Mediterranean*. Moscow: Nauka, 135 p. (in Russian)
8. Rodionov, M. A. (2016). *The ethno-confessional situation in the Arab world: Origins and prospects*. St. Petersburg: Presidential Library, 179 p. (in Russian)
9. Salibi, K. (1969). *Essays on the history of Lebanon*. Moscow, 56–57. (in Russian)
10. Smilyanskaya, I. M. (1965). *The peasant movement in Lebanon in the first half of the 19th century*. Moscow, p.28. (in Russian)
11. Ismail, A. (1955). *History of Lebanon from the 17th century to the present* (Vol. 1). Paris, 169–189. (in French)

12. Lammens, H. (1902). Studies on the reign of Caliph Muawiyah I. *Mélanges de la Faculté Orientale de Beyrouth*, 1, 14–22. <https://doi.org/10.3406/mefao.1906.889> (in French)
13. Phoenicia: The Maronites and Lebanon, a brief history. Retrieved from <http://www.phoenicia.org/> (in English)
14. Rodionov, M. A. (1973). “*Kitab al-‘Unvan*” by Agapius of Manbij as an ethnographic source. In *Main Problems of African Studies* (p. 134). Moscow. (in Russian)

ӘДӘБИҒАТ

1. Баллибар, Э., & Валлерстайн, И. (2003). *Раса, нация, класс. Двусмысленные идентичности*. (Д. Скопин & Б. Кагарлицкий, Eds.). Москва: Логос-Альтера; Ессе Номо.
2. Валлерстайн, И. (2006). *Миротестемный анализ: Введение* (Н. Тюкина, Пер.). Москва: Территория будущего.
3. Каззи, Ф. (2003). *Опыт невозможных взаимоотношений. От Мишеля Аффляка до Мишеля Ауна*. Бейрут, 299 с.
4. Мюллер, Д. (2015). *Разум, религия, демократия*. Москва: Мысль, 560 с.
5. Петкович, К. Д. (1885). *Ливан и ливанцы. Очерки нынешнего состояния автономного ливанского генерал-губернаторства в географическом, этнографическом, экономическом, политическом и религиозном отношениях*. Санкт-Петербург, с.226.
6. Родионов, М. А. (1982). *Марониты Ливана. Из этноконфессиональной истории Восточного Средиземноморья*. Москва, сс. 26–28.
7. Родионов, М. А. (1982). *Марониты. Из этноконфессиональной истории Восточного Средиземноморья*. Москва: Наука, 135 с.
8. Родионов, М. А. (2016). *Этноконфессиональная ситуация в арабском мире: истоки и перспективы*. Санкт-Петербург: Президентская библиотека, 179 с.
9. Салиби, К. (1969). *Очерки по истории Ливана*. Москва, сс. 56–57.
10. Смилянская, И. М. (1965). *Крестыанское движение в Ливане в первой половине XIX в.* Москва, с.28.
11. Ismail, A. (1955). *Histoire du Liban du XVIIe siècle à nos jours* (Vol. 1). Paris, 169–189.
12. Lammens, H. (1902). Etudes sur le règne du calife Moawia Ier. *Mélanges de la Faculté Orientale de Beyrouth*, 1, 14–22. <https://doi.org/10.3406/mefao.1906.889>
13. Phoenicia: The Maronites and Lebanon, A Brief History. Retrieved from <http://www.phoenicia.org/>
14. Родионов, М. А. (1973). «*Китаб ал-Унван*» Агапия Манбиджского как этнографический источник. В *Основные проблемы африканистики* (с. 134). Москва.